

KADINLA ERKEK ARASINDAKİ HUKUKİ EŞİTLİK İLKESİ VE VATANDAŞLIK HUKUKU

Doç. Dr. Ata SAKMAR

Kadının ekonomik ve sosyal bakımlardan bağımsızlığını kazanmaya başlaması sonucunda ortaya çıkan, hukukî alandaki kadın - erkek eşitliği ilkesi gittikçe genişleyen bir uygulanma alanı bulmaktadır. Çalışma hayatına büyük ölçüde katılan ve siyasal haklardan yararlanma olanağını elde eden kadının, hukukî açıdan kocasına bağlı olmasının veya bazı konularda eşit haklara sahip bulunmamasının günümüzde kabul edilemeyeceği fikri genellikle benimsenmiştir. O kadar ki, kocanın aile birliğinin başkanı sayılmasının sonuçları olan, kadının kocasının soyadını taşıması, kural olarak ayrı bir ikametgâha sahip olmaması, çalışması için kocasının iznine gerek bulunması ve çocuklar üzerindeki velâyet hakkının kullanılmasında babanın oyunun üstün tutulması gibi esaslar, özellikle Batı Avrupa ülkelerinin Medenî Kanunlarında yapılan değişikliklerle tamamen terkedilmektedir¹.

Medenî Hukuk alanında gittikçe yaygınlaşan bu eğilimi dikkate alan Avrupa Konseyinin Bakanlar Komitesi 27 Mayıs 1977 tarihli tavsiye kararları ile kadın - erkek eşitliğinin Vatandaşlık Hukuku bakımından da gerçekleştirilmesi için gerekli gördüğü hu-

---

1) Örneğin, Federal Almanya'da 18 Haziran 1957 tarihli kanun, Fransa'da 13 Temmuz 1965 ve 4 Haziran 1970 tarihli kanunlar karı koca arasındaki eşitsizlikleri büyük ölçüde kaldırmıştır. İsviçre Medenî Kanununu değiştirecek tasarıda da eşitlik ilkesine uygun kurallar yer almaktadır. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Selâhattin Sulhi TEKİNAY, Türk Aile Hukuku, İstanbul 1978, 277 vd.

susları tesbit etmiş ve üye devletlere bunu sağlayacak yasal değişiklikleri yapmalarını önermiştir².

Türkiye açısından da önem taşıyan bu kararları incelemeyen ve hukukumuzda yer alan kurallarla bir karşılaştırma yapmadan önce belirtmek gerekir ki, 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu bu konudaki çağdaş eğilimleri büyük ölçüde yansıtmakta ve günümüzün sosyal gerçeklerine uygun bulunmaktadır. Ancak gözden uzak tutulmaması gereken diğer bir husus, kadınla erkek arasındaki eşitliğin sağlanması gibi bir amaç dolayısıyla de olsa, kendine özgü ilke ve kuralları olan Vatandaşlık Hukuku alanında yapılacak değişikliklerin belirli bir sistemin bütünlüğünü bozmayacak nitelik taşımasının zorunlu bulunduğudır.

I. AYRI VATANDAŞLIKTAKİ EŞLERİN BİRBİRLERİNİN VATANDAŞLIĞINI KAZANABİLMELERİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Evlilik birliğinin gerektirdiği bütünleşmeyi Vatandaşlık Hukuku alanında da zorunlu gören klasik nazariye, karı kocanın aynı vatandaşlığa sahip olmaları gerektiğini kabul etmekte ve bu birliği kocanın vatandaşlığını esas alarak sağlamaktadır³. Bu görüşlerin kesin bir şekilde uygulanmasına günümüzdeki hukuk sistemlerinde pek rastlanmamakla beraber, kadının Vatandaşlık Hukuku açısından tam bir bağımsızlığa kavuşturulmasını savunan çağdaş nazariyenin de genel olarak kabul edildiğini söylemek güçtür⁴. Gerçekten bu alandaki gelişmeler Medenî Hukukta sağlananlara nazaran daha yavaş ve ihtiyatlı bir şekilde cereyan etmiştir. Bunu göz önünde bulunduran Avrupa Konseyi, üye devletlere belirli tavsiyelerde bulunmayı gerekli görmüş, ancak istenen değişikliklerin derhal gerçekleştirilmesinin zor olduğunu ve Vatandaşlık Hukukunun bazı ilkelere zedelenmemesi gerektiğini düşünerek nisbeten ölçülü ve ihtiyatlı kararlar almıştır.

2) Conseil de l'Europe, Bulletin d'information sur les activités juridiques, Juin 1978, 40.

3) Paul LAGARDE, La Nationalité Française, Paris 1975, 170.

4) Türk Vatandaşlık Hukukunun bu açıdan değerlendirilmesi için bk. Erdoğan GÖĞER, Türk Tabiiyet Hukuku, Ankara 1975, 55 vd.

A. — Bakanlar Komitesinin 27 Mayıs 1977 günü yapılan 271. ci toplantısında alınan (77) 12 sayılı bu tavsiye kararında üye devletlere yöneltilen öneriler dört grupta toplanmaktadır. Bunlar:

1) Üye devlet vatandaşlarından biriyle evlenen yabancı uyruklu kadın ve erkek arasında, eşinin vatandaşlığını kazanma şartları bakımından hiçbir ayırım yapılmamasını sağlayacak tedbirlerin tedrici olarak alınması,

2) Üye devletlerin kadın vatandaşları ile evli yabancı erkeklerle eşlerinin vatandaşlığını kazanma açısından, mümkün olduğu nisbette erkek vatandaşlarla evli yabancı kadınlara uygulanan usule yakın bir işlem yapılmasını sağlayacak düzenlemelere derhal geçilmesi,

3) Bu konuda yabancı uyruklu kocalardan, en çok üç yılı evlilikten sonra olmak üzere beş yılı aşmayan, bir ülkede ikamet şartından fazlasının istenmemesi,

4) Her hâlükârda üye devletlerin kadın vatandaşları ile evli yabancı erkeklere eşlerinin vatandaşlığını kazanma açısından genel olarak diğer yabancılara uygulananlardan daha elverişli şartların öngörülmesidir.

B. — Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 27 Mayıs 1977 tarih ve (77) 12 sayılı bu tavsiye kararında yer alan önerilerin ilki dışında hepsinin Türk Vatandaşlığı Kanununda dikkate alınmış olduğunu ve bu bakımdan her hangi bir değişiklik yapılmasına gerek bulunmadığını söylemek mümkündür. Gerçekten bu kanunun 7. maddesinin b fıkrasında, bir Türk vatandaşı ile evli olan kişilerin kadın veya erkek olmalarına bakılmaksızın istisnai yoldan vatandaşlığımıza alınabilmeleri kabul edilmekte ve bunlar açısından genel olarak vatandaşlığa alınmada söz konusu olan Türkiye'de 5 yıl ikamet etmiş olma ve Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışı ile teyit etme şartları aranmamaktadır. Görüldüğü gibi bu hüküm yalnız (77) 12 sayılı tavsiye kararının 2. maddesinde yer alan, vatandaşların yabancı uyruklu karıları ile kocaları arasında vatandaşlığa alınma bakımından mümkün olduğu kadar birbirine yakın bir işlem yapılması tavsiyesini tam bir eşitlik içinde gerçekleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda 3. ve 4. maddelerdeki önerilerin kapsamını da aşan kolaylaştırıcı bir usul getirmektedir.

Şöyle ki, tavsiye kararında bir vatandaşa evlenen yabancı uyruklu kocanın, eşinin vatandaşlığına alınabilmesi için 5 yılı aşmayan bir ülkede ikamet süresi kabul edilmesi önerildiği halde, kanunumuz bu şartı hiç aramaksızın istisnai yoldan vatandaşlığımızın kazanılabilmesini sağlamakta, böylece tavsiye kararının 4. maddesindeki öneriyi de en geniş şekliyle benimsemiş bulunmaktadır.

Buna karşılık tavsiye kararının 1. maddesinde öngörülen esas Türk Vatandaşlığı Kanununun sisteminde yer almamakta ve bu konuda kadınla erkek arasındaki hukukî eşitlik ilkesine aykırı bir kural kabul edilmektedir. Gerçekten kanunumuz bir Türk erkeği ile evlenen yabancı kadına kocasının vatandaşlığını doğrudan doğruya verme yoluna gitmemekle beraber, 5. maddesinde bir Türkle evlenen "yabancı kadına" kendi iradesiyle vatandaşlığımızı kazanmasını sağlayan bir seçme hakkı tanımaktadır⁵. Bu hak sadece yabancı kadınlar açısından söz konusu olmakta ve bir Türk kadını ile evlenen yabancı uyruklu erkeklere aynı imkân verilmemektedir.

Türk Vatandaşlığı Kanununun bu konudaki düzenlemesi klasik ve çağdaş görüşler arasındaki bir bağdaştırmanın örneği olarak görülebilir. Şöyle ki, evlenmenin yalnız kadının vatandaşlığını etkilemesini öngören kanunumuz, bunu zorunlu biçimde ele almamakta ancak kocasının vatandaşlığına geçmek isteyen yabancı kadının bunu kendi iradesiyle gerçekleştirebileceğini kabul etmektedir⁶.

Bu düzenlemenin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin tavsiye kararına uygun hale nasıl getirilebileceği tartışmaya açıktır. Kanaatimizce kadınla erkek arasındaki eşitliğin bu konuda tam olarak sağlanması iki şekilde mümkün olabilir:

— Türk vatandaşları ile evlenen yabancı uyruklu erkeklere de vatandaşlığımızı seçme hakkının tanınması, veya

— Bu hakkın Türk vatandaşları ile evlenen yabancı uyruklu kadınlardan da alınması.

Birinci şekil izlenen amaca en kolay ulaşılmasını sağlayacak niteükte olmakla beraber, göçmen kabul etme zorunda olanlar dı-

5) Ayrıntılar için bk. Ergin NOMER, Vatandaşlık Hukuku Dersleri, 3. bası, İstanbul 1976, 54.

6) 1928 tarihli Türk Vatandaşlık Kanununda ise Türk erkeği ile evlenen yabancı kadın Türk vatandaşı olmaktaydı.

şında genellikle her devletin kendi vatandaşlığının kazanılmasında titizlik göstermesi ve herkese bu imkânı kolaylıkla verme eğiliminde olmaması karşısında bugün için gerçekleşmesi zor olan bir yoldur. Gerçekten Avrupa Konseyine üye devletlerden hiçbiri sosyal, ekonomik ve demografik şartlar bakımından yabancılara kendi vatandaşlıklarını kolaylıkla verme yoluna gitmemektedirler. Türkiye açısından da farklı gerekçelerle olsa bile durum aynıdır. Bu bakımdan danışıklı evlenmelerle vatandaşlığın kazanılmasını gayet kolay hale getirecek bu usulün kabul edilmesi güçtür.

Türk Vatandaşlığı Kanununun bir Türk vatandaşı ile evlenen yabancı kadına tanıdığı seçme hakkının kaldırılması ise kadınla erkek arasındaki eşitliği sağlamaktan çok, yoksunlukta birleşme niteliği taşıyacaktır. Gerçi kanunumuzun benimsediği şekilde bir seçme hakkı, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin çoğunda mevcut değildir⁷. Ancak kabul etmek gerekir ki, bir Türk erkeği ile evlenerek Türkiye'ye yerleşen ve kocasının vatandaşlığına geçmek isteyen yabancı kadına bu imkânın verilmemesi önemli sakıncalar taşıyacak ve sosyal gerçeklere aykırı düşecektir.

Bu konuda izlenmesi uygun olabilecek orta bir yol, evlenmede seçme hakkının kaldırılması, istisnai vatandaşlığa alınmada bir Türk vatandaşı ile evli olan kadın ve erkekler açısından belirli bir süre ikamet şartının aranması ve Bakanlar Kurulunun takdir hakkı söz konusu olmaksızın vatandaşlığımızın kazanılmasını kabul etmek olabilir. Böylece çeşitli amaçlarla yapılabilecek danışıklı evliliklerle vatandaşlığın tamamen kişinin iradesine bağlı olarak kazanılması önlenilebilecek, buna karşılık bir Türk vatandaşı ile evlenerek Türkiye'ye yerleşen yabancı kadın veya erkeğin tam bir eşitlik içinde ve sosyal gerçeklere uygun olarak vatandaşlığımızı kazanmaları sağlanacaktır.

Dikkat edilecek olursa Vatandaşlık Hukuku alanında kadınla erkek arasındaki eşitliğin gerçekleştirilmesine yönelik önerilerin çoğu Medenî Hukuk alanındakilerden farklıdır. Medenî Hukukta ko-

---

7) Örneğin, Fransa'da 9 Ocak 1973 tarihli Kanun, eşler arasındaki eşitlik ilkesini Vatandaşlık Hukuku alanına da yansıtarak evlenmenin vatandaşlığı etkilemeyeceğini kabul etmiştir. Bk. Paul LAGARDE, 176.

canın evlilik birliğinin başkanı sıfatıyla sahip olduğu üstünlüğün kaldırılmasına ve evli kadının kocası karşısında bağımsız duruma getirilmesine çalışıldığı halde, Vatandaşlık Hukukunda sorun ters olarak ortaya çıkabilmektedir. Şöyle ki, evlenmenin yalnız kadının vatandaşlığını etkilemesi ve kocanın vatandaşlığına üstünlük tanınması ihtimalleri dışında, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin tavsiye kararında yer alan öneriler kadınlardan çok erkeklerin Vatandaşlık Hukukundaki durumlarını düzeltmeye yöneliktir. Gerçekten kadınlar genellikle kocalarının vatandaşlığını daha kolay kazanabildikleri halde, erkekler karılarının vatandaşlığına geçme bakımından aynı imkânlarla sahip bulunmamakta ve tavsiye kararında bu açıdan bir eşitliğin sağlanması önerilmektedir.

II. AYRI VATANDAŞLIKTAKİ KİŞİLERİN EVLİLİĞİNDEN DOĞAN ÇOCUKLARIN ANA VE BABALARININ VATANDAŞLIĞINI KAZANABİLMELERİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Kocanın evlilik birliğinin başkanı olduğunu kabul eden klasik görüşün Vatandaşlık Hukuku alanına yansımalarının sonucu, ayrı vatandaşlıktaki eşlerin çocuklarının vatandaşlıklarının genellikle baba esas alınarak düzenlenmesi olmuştur. Vatandaşlık Hukukunun temel ilkelerinden biri olan kan esası bakımından babaya üstünlük veren bu görüş, kadınla erkek arasındaki eşitliğin sağlanması gerektiğini savunan fikirler karşısında bir hayli sarsılmıştır. Evlilik içinde doğan çocuklar üzerindeki velayet hakkının ana ve baba tarafından eşit olarak kullanılması iç hukuklarda kabul edilmeye başladıktan sonra⁸, çocukların ana veya babalarının vatandaşlığını kazanmaları bakımından da bir ayırımı tâbi olmamaları gerektiği görüşü kuvvet kazanmıştır⁹.

8) Örneğin, İsviçre Medenî Kanununun velâyet faslını bütünü ile değiştiren 25 Haziran 1976 tarihli Federal Kanun, ana ve babanın evlilik devam ettiği sürece velâyet hakkını birlikte kullanacakları esasını getirmiş ve babanın oyuna üstünlük tanıyan kuralı terketmiştir. Ayrıntılar için bk. Feyzi N. FEYZİOĞLU, Aile Hukuku, 2. bası, İstanbul 1979, 571.

9) Bk. Erdoğan GÖĞER, 36 vd.

Bunu göz önünde bulunduran Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 27 Mayıs 1977 tarih ve (77) 13 sayılı tavsiye kararı konuya eğilmiş ve bazı öneriler getirmiş bulunmaktadır. Ancak Vatandaşlık Hukukunun kendine özgü ilkelerinin ve çeşitli özelliklerinin kadınla erkek arasındaki eşitliğin bu alanda Medenî Hukuktaki kadar kolay sağlanmasına imkân vermediğini vurgulayan kararda, sonuca derhal ulaşılmasının zorluğu ve bunun ancak zaman içinde gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir.

A. — Bakanlar Komitesinin 27 Mayıs 1977 günü yapılan 271 inci toplantısında alınan (77) 13 sayılı bu tavsiye kararında değişik bir yöntem kullanılmış ve üye devletlere yöneltilen öneriler seçenekli biçimde sunulmuştur. Dikkati çeken diğer bir husus yalnız 1. maddedeki önerinin kadınla erkek arasındaki eşitliğin sağlanmasına ilişkin bulunması, 2. ve 3. maddelerde ise bunun kaçınılmaz sonucu olan çok vatandaşlık durumlarının azaltılmasını öngören önlemlerin ele alınmış olmasıdır.

1) Üye devletlere yapılan ilk öneri, evlilik içinde doğan çocuklara, ana veya babaları kendi vatandaşları olduğu takdirde, doğumdan başlayarak vatandaşlıklarını vermeleridir. Aynı maddede bunu kabul etmeyi sakıncalı bulacak devletlere başka bir seçenek tanınmış ve bu gibi çocuklara 22 yaşına kadar kendi vatandaşlıklarının kazanılmasını sağlayacak kolaylıklar öngörmeleri önerilmiştir.

2) İkinci öneri, üye devletlerin millî mevzuatlarında, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak nesep ilişkisinden ileri gelen veya doğum yeri esasının sonucu olan çok vatandaşlık durumlarının önlenmesini sağlayacak kuralları kabul etmelerine ilişkindir.

Bu konuda alınabilecek önlemler bakımından da bazı yollar gösterilmiş ve üye devletlerin en azından:

a — aynı zamanda yabancı bir devlet uyruğu olan vatandaşlarına seçme haklarını kullanarak vatandaşlıklarından ayrılma imkânını tanımaları;

b — bu gibi vatandaşlarına kendi vatandaşlıklarını seçme konusunda bir beyanda bulunma iznini vermeleri; bunun sonucu olarak aynı zamanda sahip oldukları diğer bir vatandaşlık lehine beyanda bulunan vatandaşlarının bu durumda kendi vatandaşlıkla-

rını otomatik olarak kaybedeceklerini öngörmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Aynı maddenin son fıkrasında ise diğer bir öneri yer almaktadır. Buna göre, üye devletler, diğer bir devletin uyrukluğuna da sahip olan 22 yaşından büyük ve uyrukluklarından biri veya diğeri lehine beyanda bulunmamış vatandaşlarına, önceki fıkraya uygun olarak altı aydan aşağı olmayacak belirli bir süre içinde bu beyanı yapmalarını ihtar edebilecekler ve tanınan bu süre içinde beyanda bulunmayan kişilerin ihtar eden devletin vatandaşlığını kendiliğinden kaybedeceklerini öngörebileceklerdir.

3) Son öneri ise üye devletlerin bu konuda karşılıklı olarak birbirlerine bilgi vermelerine ilişkindir. Vatandaşlığın kazanılması, muhafazası veya kaybı sonucunu doğuran beyanlarla, 2. maddenin son fıkrası uyarınca yapılacak ihtar ve vatandaşlığın kaybı durumları her üye devlet tarafından diğerine bildirilecek böylece çok vatandaşlığın önlenmesine yönelik önlemlerin uygulamada işleyebilmesi sağlanacaktır.

B. — Görüldüğü gibi bu tavsiye kararı evlilik içinde doğan çocukların vatandaşlığının ana ve babaları arasında bir ayırım yapılmaksızın düzenlenmesi esasını getirmekle beraber, bunu kesin bir şekilde ele alamamıştır. Üye devletler ananın vatandaşlığını doğumdan başlayarak vermekten kaçındıkları takdirde hiç değilse rüşt yaşına kadar aynı ayırım söz konusu olmakta devam edecektir. Diğer taraftan bu şekliyle bile Vatandaşlık Hukuku alanında genellikle kabul edilen "herkesin tek bir vatandaşlığı olmalıdır" ilkesine aykırı durumlar yaratacak olan öneri bakımından duraksanmış ve çok vatandaşlığı önleme amacı ön plâna çıkmıştır.

Türk Vatandaşlığı Kanununda da aynı düşüncelerin göz önünde bulundurulmuş olduğu gerçektir. Kanunumuz çok vatandaşlığa yol açmamak için kan esasında babaya öncelik tanımış ve 1. maddesinde, Türk babadan olan çocuk Türk vatandaşıdır, kuralını getirmiştir. Türk anadan doğan çocuğun Türk vatandaşı olabilmesi ise, ancak babasının vatandaşlığını doğumla kazanamaması veya evlilik dışında doğması durumlarında kabul edilmiştir.

Kanunumuzun bu hükmü, tavsiye kararının 1. maddesinin ilk fıkrasında yer alan küçük çocukların ana ve babalarından eşit ola-

rak vatandaşlık alabilmeleri ilkesine aykırıdır. Buna karşılık aynı maddenin ikinci fıkrasında öngörülen, bu gibi çocukların 22 yaşına kadar analarının vatandaşlığını kazanabilmelerine ilişkin kolaylıkların sağlanması konusunda gerekli önlemler kanunumuzda mevcuttur. Gerçekten Türk Vatandaşlığı Kanununun 7. maddesinin c bendine göre, Türk soyundan olan kişilerin istisnai yoldan vatandaşlığımıza alınmaları mümkün olduğu gibi, 12. maddenin a bendi uyarınca Türk anadan doğup da Türk vatandaşlığını kazanamayan kişilerin Türk Medenî Kanununa göre reşit olmalarından başlayarak 1 yıl içinde vatandaşlığımızı seçme hakları bulunmaktadır.

Kabul etmek gerekir ki, Türk anadan doğan çocuklara vatandaşlığımızı doğumla vermeyen kanunumuz, rüşt yaşından sonra bunlara tanıdığı seçme hakkı ile yine çok vatandaşlığı önleyememektedir. Diğer taraftan babaları yabancı olan ve Türk anadan doğan çocukların Türkiye'de bulunmaları halinde ortaya çeşitli güçlükler çıkabilmektedir. Özellikle ilk öğretim koşulları, ikamet izni ve yurt dışına çıkma bakımından söz konusu olan bu güçlükler uygulamada farkedilmiş ve bunları önleyecek önlemler üzerinde çalışılmaya başlanmıştır.

Bu bakımdan esasen çok vatandaşlığı kesin olarak önleyemeyen, babanın vatandaşlığına üstünlük tanınması ilkesinin terkedilmesi ve kadınla erkek arasındaki eşitliği sağlama olanağını veren, "Türk anadan doğan veya Türk babadan olan çocuk Türk vatandaşdır" hükmünün getirilmesi uygun olabilir.

Kadınla erkek arasındaki eşitliğin sağlanması amacı ile hazırlanan tavsiye kararında yer alan diğer önerilerin hepsinin çok vatandaşlığın önlenmesine ilişkin olması konunun özelliğini gösterme bakımından önemlidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, çocuğun vatandaşlık durumunun ana ve baba arasında bir ayırım yapılmadan düzenlenmesinin kaçınılmaz sonucu çok vatandaşlığın ortaya çıkmasıdır.

Kanaatimizce çok vatandaşlığın önlenmesini Vatandaşlık Hukukunun vazgeçilmez bir ilkesi olarak görme zorunluğu yoktur¹⁰.

10) Aksi fikir için bkz. Yılmaz ALTUĞ, Çok Vatandaşlık, İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, Charles Crozat'ya Armağan, 1979, 191 vd.

Her devlet kendi çıkarlarının ve bu alanda izlenmesi uygun olan diğer amaçların gerektirdiği ölçüde çok vatandaşlığa yol açabilecek hükümleri kabul etme yoluna gidebilmelidir.

Konumuzun kapsamını aşan bu görüşler bir yana bırakılacak olursa, tavsiye kararında yer alan önerilerin genellikle kanunumuzun sistemine uygun oldukları söylenebilir. Gerçekten Türk Vatandaşlığı Kanunu çeşitli hükümlerle çok vatandaşlığın önlenmesini sağlama yoluna gitmiş ve (77) 13 sayılı tavsiye kararının 2. maddesinde yer alan önerilere büyük ölçüde uygun olan ilkeleri öngörmüştür.

Şöyle ki, 27. madde, uyarınca, analarına bağlı olarak doğumla Türk vatandaşı oldukları halde sonradan yabancı babalarının vatandaşlığını kazanan, evlâtlığa alınmakla Türk vatandaşı olan, doğum yeri esasına göre Türk vatandaşı oldukları halde sonradan ana veya babalarının vatandaşlığını kazanan veya herhangi bir şekilde Türk vatandaşlığını kazanmış olan ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşı olan kişiler reşit olmalarından başlayarak iki yıl içinde vatandaşlığımızdan ayrılabilirler. Tavsiye kararının 2. maddesinde öngörülen doğrudan doğruya veya dolaylı olarak nesep ilişkisinden ileri gelen yahut doğum yeri esasının sonucu olan çok vatandaşlık durumlarının çoğunu önleyebilecek olan bu hüküm, bazı konuları kapsamına almamaktadır. Özellikle aynı zamanda anasının vatandaşlığını da kazanmış olan Türk babadan olan çocuklar ve anaya bağlı olarak Türk vatandaşlığının kazanılması kabul edildiği takdirde, yabancı babadan olan çocuklar açısından bir seçme hakkı ile kayıp durumu kanunumuzda öngörülmemiştir.

Gerçi bu gibi kişilerin Türk Vatandaşlığı Kanununun 20. maddesi gereğince vatandaşlığımızdan çıkma olanakları her zaman için mevcuttur. Ancak bu maddede aranan muvazzaf askerlik hizmetini yapmış olmak veya yapmış sayılmak şartı da kadınla erkek arasında bir eşitsizlik yaratmakta ve diğer taraftan tavsiye kararındaki önerilere uymamaktadır. Bu bakımdan eğer Türk anadan doğan çocukların doğumla vatandaşlığımızı kazanmaları ilkesi benimsenecek olursa bunların reşit olmalarından başlayarak belirli bir süre içinde seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılabilirler de kabul edilmelidir. Aynı şekilde yabancı anadan do-

ğan ve babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanan çocuklar açısından da tavsiye kararına uyularak analarının vatandaşlığını seçme ve vatandaşlığımızdan ayrılma olanağının kabul edilmesi de önemli bir sakınca getirmeyecektir.

Buna karşılık tavsiye kararının 2. maddesinin son bendinde yer alan seçme hakkının kullanılmasına zorlamaya ilişkin önerinin uygunluğu tartışılabilir. Çok vatandaşlık durumlarının kesin olarak önlenmesini sağlamak için getirilen ve 3. maddedeki karşılıklı bilgi verme esası ile tamamlanan bu öneri bazı hallerde kişi haklarını zedeleyebilecek ve iradeleri dışında ana ve babalarının vatandaşlıklarını aynı zamanda kazanmış kişileri zor durumda bırakabilecektir.

Kanaatimizce bu konuda aşırı bir tutum içine girme zorunluğu olmadığı gibi aynı zamanda yabancı bir devlet vatandaşı olan kişilerin sayısının artması da Türkiye açısından büyük bir sakınca değildir.